

"Ο Μέγας Εθνάρχης"

Ελευθέριος Βενιζέλος

Σελίδα 1/3 Καθηγήτρια με τίτλο
Paris 26-7-38

Α' ΛΥΚΕΙΟΥ

2013-2014

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

ΝΤΑΜΠΑΚΗ ΕΛΙΝΑ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΖΑΧΑΡΙΟΥΔΑΚΗ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΑ

ΖΑΜΠΕΤΑΚΗ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ

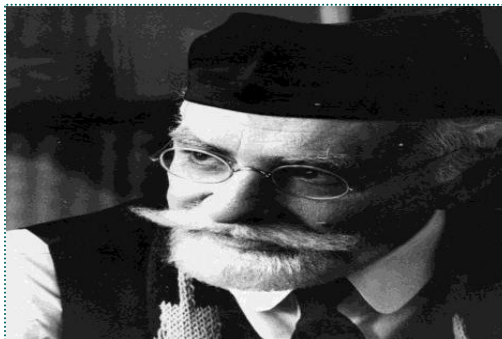
ΠΕΤΡΑΚΗ ΜΑΡΙΑ

ΓΟΥΡΛΕΜΑΚΗ ΤΡΙΑΝΑΤΑΦΥΛΛΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τη μακραίωνη και περιπετειώδη πορεία της Ελληνικής Ιστορίας λάμπρυναν και ομόρφυναν με την παρουσία τους πολλές κορυφαίες και αξιόλογες προσωπικότητες που σφράγισαν με το πέρασμα τους το παλιότερο ή νεότερο παρελθόν.

Χωρίς αμφιβολία στις ξεχωριστές αυτές προσωπικότητες ιδιαίτερη θέση κατέχει ο Ελευθέριος Βενιζέλος ,ο άνθρωπος που σημάδεψε ανεξίτηλα την Ελληνική Ιστορία και βρίσκεται τοποθετημένος στο πλατύσκαλο της κλίμακας των ιστορικών εξελίξεων. Με τη διορατικότητα , το μεγαλοϊδεατισμό και τη μαγνητική προσωπικότητα που διέθετε ο Βενιζέλος , μπόρεσε να κάνει πραγματικότητα το εθνικό όραμα της ελληνικής φυλής , δημιουργώντας έτσι ένα διευρυμένο και με συγκεκριμένες διαστάσεις ελληνικό κράτος.

Ως ομάδα το να προσπαθήσουμε να πλησιάσουμε την ιστορική φυσιογνωμία του Βενιζέλου ,όπως είναι λογικό αποτελεί ένα τόλμημα σοβαρό , λεπτό και συνάμα δύσκολο , γιατί σκιαγραφώντας τη ζωή του με κείμενα ή έντυπο υλικό είναι σαν να πρέπει να γράψεις ένα κομμάτι από την ίδια την ιστορία του έθνους μας . Συναισθάνεσαι το μέγεθος της ευθηνής σου , λόγω του ότι αποτολμάς να κλείσεις **«ένα γίγαντα με παγκόσμιες διαστάσεις και πλατιά ακτινοβολία»** στα όρια των σελίδων μιας ερευνητικής εργασίας .

Όταν όμως ξέρεις ότι το θέμα Βενιζέλος δεν εξαντλείτε εύκολα , όταν υπάρχει ένα πλούσιο εικονογραφικό υλικό που ζητά την αξιοποίηση του κι όταν ακόμα ξέρεις πως ό,τι γραφτεί για το Βενιζέλο αποτελεί μια μεγάλη ή μικρή προσφορά στην ιστορία μας, ανάλογα με το έργο σου , τότε οι δυσκολίες παραμερίζονται , ο δισταγμός υποχωρεί και η προσπάθεια και το χρέος σου κατατείνουν στο να αποδώσεις όσο γίνεται πιο σωστά και με την απαραίτητη πληρότητα την εικόνα του.

Κλείνοντας φτάνουμε στο σημείο να θέσουμε το εξής ερώτημα: Γιατί τον επιλέξαμε; Τι πραγματικά πιστεύουμε ότι θα αποκομίσουμε από τη προσωπικότητα αυτή;

Για μια ολόκληρη γενιά η μορφή του Βενιζέλου κυριαρχεί στο ελληνικό πολιτικό προσκήνιο και αφήνει ζωηρή τη σφραγίδα της και στις επόμενες γενιές. Το έργο του και η εθνική προσφορά του τον κατατάσσουν στις εξοχότερες πολιτικές φυσιογνωμίες της νεότερης Ελλάδας. Για το λόγω λοιπόν αυτό επιλέγουμε κι εμείς να φτάσουμε σε μια αμεσότερη επαφή με το μεγάλο δημιουργό, που ως μεταθανάτιος οδηγός φωτίζει την πορεία μα

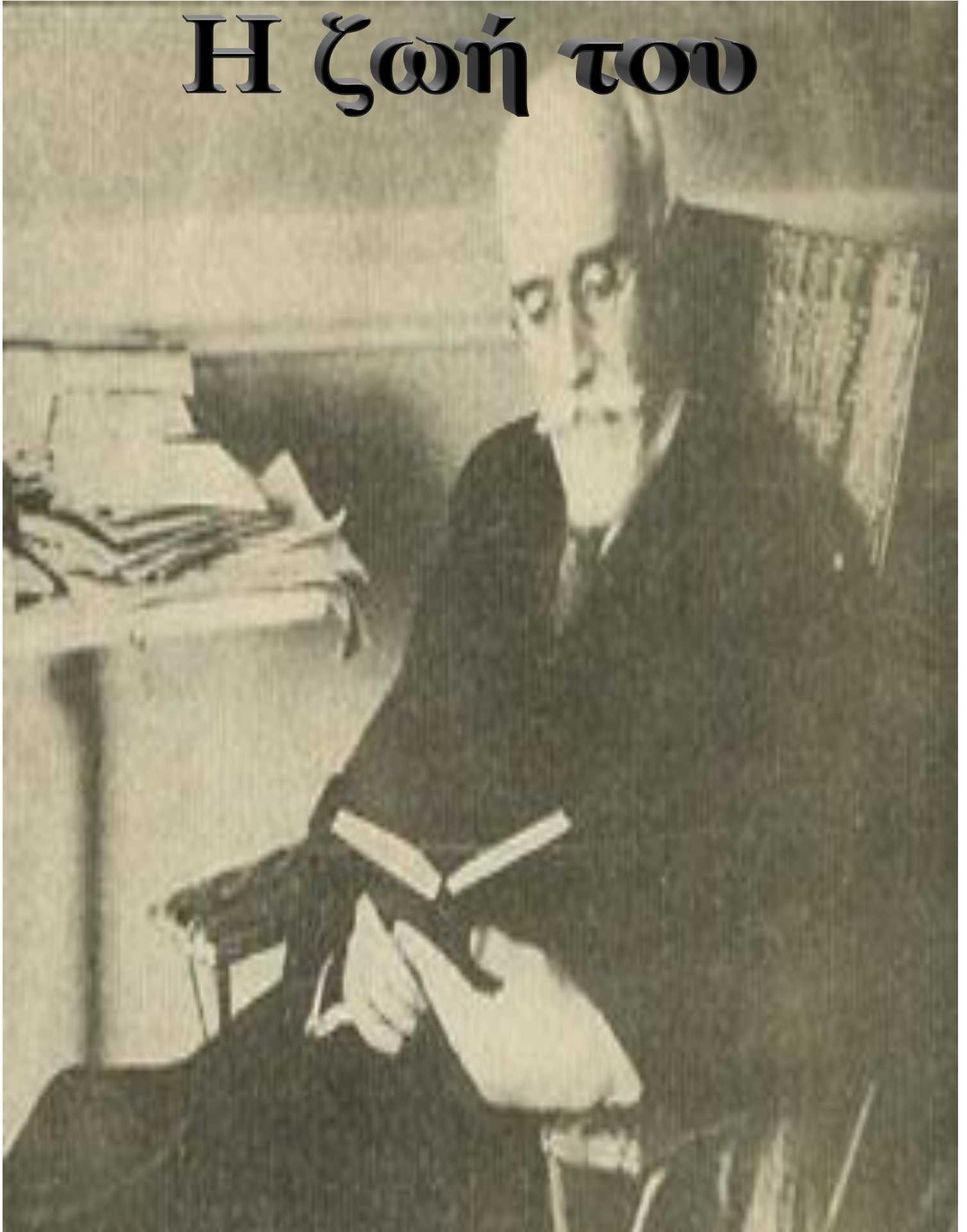
ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ύστερα από εξονυχιστικό ψάξιμο και πολύωρη προσπάθεια έγινε τελικά η επιλογή της χαρισματικής προσωπικότητας που θα αποτελέσει για το υπόλοιπο τετράμηνο καθοδηγητή και είδωλο για την σπουδαιότητα της ζωής του. Ένας έλληνας πολιτικός ο οποίος κατάφερε με τον ρεαλισμό και την ευφυΐα του να μείνει στο χώρο της πολιτικής ιστορίας, δίχως τα σημάδια του χρόνου και τα λόγια των εχθρών του να ασκήσουν κάποια επίδραση στον ίδιο αλλά και στην υστεροφημία του. Αναφερόμαστε λοιπόν, στη πνευματική και γεμάτη τόλμη προσωπικότητα του Ελευθέριου Βενιζέλου. Η ζωή και η πολιτική του σε δύσκολα χρόνια για τον ελληνικό κόσμο αλλά και η προσπάθεια του να δημιουργήσει μια χώρα, διαφορετική, σύμφωνη όμως με τα πρότυπα της Δύσης του 1900, τον χαρακτηρίζουν ως ένα οραματιστή που διέθετε μια εντυπωσιακή προσωπική ακτινοβολία.

Ένας πολιτικός που άλλαξε τον προσανατολισμό της ελληνικής πολιτικής και έβαλε τα θεμέλια της ειρηνικής ανάπτυξης. Αν και όπως κάθε άνθρωπος που ασχολείται με το χώρο της πολιτικής δέχεται τα πυρά των πολιτικά και ιδεολογικά "αντιπάλων και εχθρών" έτσι κι εκείνος δεν κατάφερε να μην δεχτεί αρνητικά και γεμάτα μίσος σχόλια και αντιδράσεις. Όμως όταν καταφέρεις, όπως και ο Ελευθέριος Βενιζέλος να υπερτερούν οι έπαινοι τότε έχεις πετύχει κάτι ιδιαίτερα σημαντικό. Έτσι ο Βενιζέλος απόσπασε για το έργο και την πολιτική του, τους καλύτερους χαρακτηρισμούς. Φίλοι αλλά και πολιτικοί εχθροί ενάντια στην πολιτική του αναγνώριζαν την σπουδαιότητα που διέθετε. Συγκεκριμένα ο Μουσολίνι αναφέρει: "Έχει φανατικούς φίλους ο Βενιζέλος. Μα ούτε αυτοί δεν ξέρουν πόσο μεγάλος είναι. Και σαν πεθάνει μόνο, και περάσει καιρός, θα καταλάβουν και οι φίλοι του ακόμα τί ήταν ο Βενιζέλος και τί έχασε η Ελλάδα. "Αλλά και η Πηνελόπη Δέλτα, φίλη του κάνει λόγο, λέγοντας: "Εκείνα τα πρώτα χρόνια ο Βενιζέλος μου φαίνονταν απόμακρος. Δεν φανταζόμουν πως μπορούσε να τον πλησιάσει κανείς σα φίλο. Ήταν άλλης υφής άνθρωπος. Ήταν πολιτικός. Ήταν ηγέτης. Ήταν μεγαλοφυΐα. Στέκονταν ψηλά, μακριά. Έπρεπε να τον ακούει ο άλλος, όχι να του μιλά. Σε συζήτηση, τα επιχειρήματα του κουτρουβαλούσαν και γκρέμιζαν κάθε αντίθετη γνώμη. Ήταν σαν χείμαρρος που παρέσυρε τα πάντα."

Γίνεται λοιπόν κατανοητό ότι ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατάφερε να ξεχωρίσει ως ένα πρότυπο πολιτικού ηγέτη. Ήταν εκείνος που έβλεπε πραγματοποιήσιμη την Μεγάλη Ελλάδα. Και προσπάθησε να κάνει το όνειρο του, να πάρει σάρκα και οστά. Γεμάτος ζωντάνια με θετικό κρυστάλλινο πρόγραμμα. Αποφασισμένος να παλέψει, να το εκτελέσει, να σκοτωθεί για να το φέρει εις πέρας και να το επιβάλει. Γι'αυτό το λόγο αποτέλεσε και την δική μας χαρισματική προσωπικότητα της Κρήτης. Αρωγός σε μονοπάτια πλημμυρισμένα γνώση και σπουδαιότητα. Σπουδαιότητα ενός ηγέτη αλλά και ενός ανθρώπου που θα μείνει στην ιστορία ολόκληρου του κόσμου ως μεγάλος οραματιστής.

Η ζωή του

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος γεννημένος στις 23 Αυγούστου 1864 στις Μουρνιές των Χανίων, «γαλουχείται με το πικρό γάλα της σκλαβιάς και τρώει το λιγιστό ψωμί της ξενιτιάς» στη Σύρο, όπου σε ηλικία δυο ετών αναγκάζεται να καταφύγει

Ο Βενιζέλος ήταν το πέμπτο παιδί του Κυριάκου Βενιζέλου και της Στυλιανής Πλουμιδάκη από τη Θέρισσο. Μεγάλωσε στα Χανιά αλλά κατά τη διάρκεια των παιδικών του χρόνων την πέρασε στα Κύθηρα και την Ερμούπολη λόγω του ότι ο πατέρας του δέχονταν αρκετές διώξεις από την Οθωμανική διοίκηση. Αποκόμισε τις εγκύκλιες σπουδές του στα Χανιά, στο λύκειο Αντωνιάδη στην Αθήνα και στο δημόσιο γυμνάσιο Αρρένων Σύρου στην Ερμούπολη, απ'όπου αποφοίτησε. Αργότερα εργάστηκε στην επιχείρηση του πατέρα του. Ο πατέρας του

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

επέλεξε να τον τοποθετήσει στο κατάστημα του έτσι ώστε να το αναλάβει εκείνος.

ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΠΛΟΥΜΙΔΑΚΗ

ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΤΟΥ

Ύστερα από την παρέμβαση του Γεωργίου Ζυγομάλα, που ήταν πρόξενος της Ελλάδας, είχε παρακολουθήσει το νεαρό Ελευθέριο και πείστηκε ο ίδιος ότι ο Βενιζέλος ήταν γεννημένος για να επιτύχει. Έτσι λοιπόν είπε στο Κυριάκο ότι αδικεί το γιο του και ότι πρέπει να τον αφήσει να σπουδάσει. Ο Κυριάκος εφάρμοσε την ιδέα του Γεωργίου και έστειλε το γιο του στην Αθήνα το 1881. Αφού παίρνει το πτυχίο της νομικής και αναγορεύεται διδάκτορας της το 1887, εγκαθίσταται τον ίδιο χρόνο στα Χανιά και επιδίδεται στη δικηγορία. Σύντομα όμως τον κερδίζει η πολιτική, αφού εκλέγεται βουλευτής Κυδωνίας από το 1889. Η ζωή του από τότε σημαδεύεται με συνεχείς πολιτικούς αγώνες, που στοχεύουν στην εθνική αποκατάσταση της ιδιαίτερης πατρίδας του της Κρήτης.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ

Τρεις γυναίκες σημάδεψαν τη ζωή του.

Ήταν παντρεμένος από το 1890-1894 με την Μαρία Ελευθερίου Κατελούζου όπου

Ο Βενιζέλος και τα παιδιά του

εγκαταστάθηκε στη Χαλέπα σ' ένα σπίτι που θα ονειρευόταν κάθε ερωτευμένο ζευγάρι. Είχε αποκτήσει δυο παιδιά. Το 1893 γεννήθηκε ο Κυριάκος, το πρώτο τους παιδί. Δύο χρόνια αργότερα η

Μαρία Ελευθερίου Κατελούζου.

Μαρία ήταν και πάλι έγκυος. Γέννησε τον Σοφοκλή, αλλά πέθανε στον τοκετό. Το Βενιζέλο πληγώνει βαθιά ο θάνατος της Μαρίας στη γέννηση του Σοφοκλή. Το πλήγμα ήταν τεράστιο για το νεαρό δικηγόρο. Λίγα χρόνια αργότερα μια γυναίκα βοήθησε τον κυβερνήτη να ξεπεράσει την απώλεια της πρώτης του συζύγου. Και το όνομα αυτής Παρασκευούλα Μπλουμ. Πέρασαν τέσσερα ευτυχισμένα χρόνια. Το ειδύλλιο διακόπηκε επειδή ο Βενιζέλος έφυγε από τα Χανιά για να γίνει πρωθυπουργός στην Αθήνα. Η Παρασκευούλα ήρθε κι αυτή στην Αθήνα, αλλά κατάλαβε

Έλενα Σκυλίτση

γρήγορα ότι η πολιτική είχε... τυλίξει για τα καλά τον καλό της.

Λίγο αργότερα η προσωπικότητα του Βενιζέλου είχε συναρπάσει την Έλενα Σκυλίτση μια γυναίκα που τον θαύμαζε πολύ. Η πρώτη γνωριμία με τον Βενιζέλο είχε γίνει το 1912 στο Λονδίνο. Η Έλενα μπορούσε να εξασφαλίσει μια άνετη ζωή στο εξωτερικό όχι μόνο για τον ίδιο, αλλά και για τα παιδιά του. Θεωρήθηκε προικωθήρας στα πενήντα εφτά του χρόνια από κάποιους, αλλά δεν ήταν. Ο γάμος έγινε στις 15 Σεπτεμβρίου 1921 στο «Χάϊ γκέϊτ» του βόρειου Λονδίνου με τη λαμπρότητα που ταίριαζε στο γεγονός. Γρήγορα ο Βενιζέλος επέστρεψε στην Ελλάδα και στη πολιτική.

Παρασκευούλα Μπλουμ

Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

Με την πολύτιμη εμπειρία που κουβαλά και τη διορατικότητα που τον διακρίνει, χαράσσει την ορθή πολιτική πορεία, δίνει τις απαραίτητες για τις περιστάσεις συμβουλές και συνιστά την προσφυγή στη λαϊκή βούληση και την αποκατάσταση της νομιμότητας.

Τον Απρίλιο του 1909 εκλέγεται στην Κρήτη νέα συνέλευση, που ονομάζεται « Ελληνική Συνέλευση των Κρητών ». ο Βενιζέλος εκλέγεται πρόεδρος της βουλής αυτής και κατόπιν πρωθυπουργός της Κρητικής Πολιτείας. Ο Βενιζέλος βρίσκεται στην Ελβετία. Τα εκλογικά αποτελέσματα αποτελούν θρίαμβο για το Βενιζέλο. Στις 5 Οκτωβρίου ο Βενιζέλος πρωθυπουργός πια, παίρνει από το βασιλιά την εντολή για σχηματισμό νέας κυβέρνησης. Μετά από τέσσερις μέρες συγκροτεί το κόμμα των Φιλελευθέρων. Στις 28 Νοεμβρίου διεξάγονται εκλογές για τη δεύτερη αναθεωρητική βουλή. Ο Βενιζέλος αρχίζει το μεγάλο και δημιουργικό του έργο, με πρωταρχική μέριμνα τη συγκρότηση αξιόμαχου στρατού. Θέτει σε εφαρμογή ένα τεράστιο πολιτικό και κοινωνικό πρόγραμμα. Χαράσσει γραμμές ριζοσπαστικής πολιτικής αναφορικά με την πολιτική απελευθέρωση της γης. Θεσπίζονται επαναστατικά φορολογικά συστήματα, καθιερώνονται θεσμοί και παίρνονται μέτρα που εκσυγχρονίζουν το ως τότε πρωτόγονο κράτος. Σ' όλους τους κλάδους διοίκησης πνέει νέος άνεμος δημιουργίας.

ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ

Δυο μέρες μετά την υπογραφή της λαμπρότερης συνθήκης για την Ελλάδα (30 Ιουλίου- 12 Αυγούστου) κι ενώ επέστρεφε θριαμβευτής στην Αθήνα, υπέστη στη «Γκαρ ντε Λυών» του Παρισιού δολοφονική επίθεση από δυο Έλληνες αποτάκτους αξιωματικούς. Την ώρα της επιβίβασης, δυο αντιβενιζελικοί αξιωματικοί, ο υπολοχαγός μηχανικού Γεώργιος Κυριακής και ο υποπλοίαρχος Απόστολος Τσερέπης, αποπειράθηκαν να δολοφονήσουν τον Έλληνα Πρωθυπουργό, πυροβολώντας με τα περίστροφα τους από κοντινή απόσταση. Έριξαν πάνω από 10 σφαίρες συνολικά, με τον Βενιζέλο να τραυματίζεται ελαφρά στον αριστερό ώμο και χέρι. Η αποτυχία τους ήταν αποτέλεσμα της ψύχραιμης αντίδρασης του Έλληνα πρωθυπουργού που όταν ένιωσε τον κίνδυνο άρχισε να τρέχει δεξιά κι αριστερά, σε συνδυασμό προς την τυχαία πτώση του πίσω από αποσκευές και την ανεξήγητη αστοχία, σχεδόν εξ' επαφής, των υποψήφιων δολοφόνων. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος νοσηλεύτηκε για μια μέρα σε Γαλλικό νοσοκομείο και όταν ανάρρωσε, παρέστη ως μάρτυρας κατηγορίας στην δίκη των δύο επίδοξων δολοφόνων του. Στην κατάθεση του άφησε σαφείς υπαινιγμούς για συνωμοσία κατά της ζωής του από τον εξόριστο Βασιλιά Κωνσταντίνο. Οι δύο κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν σε πολυετείς ποινές, μένοντας για πολλά χρόνια στις Γαλλικές φυλακές .

Μια δολοφονική επίθεση δέχθηκε ο Βενιζέλος αργά το βράδυ της 6^{ης} Ιουνίου 1933. Κοντά στις 11 μμ. Στη λεωφόρο Κηφισιάς ένα αυτοκίνητο με σβηστά τα φώτα κλείνει το δρόμο σε ένα όχημα. Ταυτόχρονα ακούγονται πυροβολισμοί κατά ενός άλλου αυτοκινήτου, μιας μαύρης “Πακάρ”, που προπορεύεται. Η “Πακάρ” μεταφέρει τον

Ελευθέριο Βενιζέλο και τη σύζυγό του, Έλενα, που νωρίτερα δεινούσαν στο σπίτι της Πηνελόπης Δέλτα, στην Κηφισιά.

Ο στόχος των δολοφόνων είναι φυσικά ο Ελευθέριος. Βενιζέλος, που τότε, έχοντας χάσει τις εκλογές, είναι ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Ο μεγάλος Κρητικός

πολιτικός διατηρεί την ψυχραιμία του και πέφτει στο κάθισμα για να προφυλαχτεί, αγκαλιάζοντας τη σύζυγό του, που έχει τραυματιστεί ελαφρά. Το αυτοκίνητο που μεταφέρει το ζεύγος Βενιζέλου καταφέρνει να ξεφύγει. Όμως το άλλο όχημα, στο οποίο οι δολοφόνοι έκλεισαν το δρόμο, είναι το συνοδευτικό ασφαλείας του, το οποίο επίσης δέχεται δολοφονικά πυρά, που βρίσκουν το στόχο. Ο επικεφαλής της φρουράς του Βενιζέλου, Ιωάννης Μαρκάκης, τραυματίζεται βαριά στο κεφάλι και εκπνέει λίγο αργότερα. Ο συνοδηγός του συνοδευτικού, μοίραρχος Κουφογιαννάκης βγαίνει από το όχημα προκειμένου να καθυστερήσει το αυτοκίνητο των δολοφόνων. Το συνοδευτικό δεν μπορεί να ακολουθήσει, καθώς είναι παλιό. Οι δολοφόνοι όμως ακολουθούν το όχημα που μεταφέρει τον Βενιζέλο και το καταδιώκουν για πάνω από μισή ώρα στους σκοτεινούς και άδειους δρόμους. Τελικά η “Πακάρ”, με οδηγό τον Ιωάννη Νικολάου, ελαφρά επίσης τραυματισμένο, καταφέρνει να ξεφύγει και κατευθύνεται στο νοσοκομείο “Ευαγγελισμός” προκειμένου να δοθούν οι πρώτες βοήθειες στην Έλενα. Τα γεγονότα αυτά μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει μια πολυπλόκαμη δολοφονική οργάνωση, που τρέφει μίσος εναντίον του και θέτει στόχο της τη δολοφονία του Βενιζέλου.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Ο δρόμος της πολιτικής κλείνει σιγά σιγά και ανοίγει ο δρόμος προς την αιωνιότητα. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ζει εξόριστος πια στο Παρίσι, με κλονισμένη την υγεία του. Ο πολιτικός που ένωσε την Ελλάδα, που την έκανε μεγάλη ταυτόχρονα τη δίκασε κιόλας. Έχει ευθύνη για την μικρασιατική καταστροφή αν και δεν ήταν φυσικός αυτουργός. Αναθεματίστηκε και υβρίστηκε όσο κανένας άλλος. Και όμως με το θάνατό του οι δυνάμεις που τον πολέμησαν κρύφτηκαν-θάφτηκαν από την ιστορία. Και υποκλίθηκαν στο μέγεθος του πολιτικού ανδρός. Στις 18 Μαρτίου 1936 ο άνθρωπος που έβγαλε από την πολιτική αφάνεια μια μικρή χώρα όπως η Ελλάδα δεν υπήρχε πια. Κι όμως το πρωί της 19^{ης} Μαρτίου ο Βενιζέλος αφήνει την τελευταία του πνοή. Η επίσημη Γαλλία και το παρισινό πλήθος τον αποχαιρέτησαν με σεβασμό και θλίψη. Η σορός του δεν πέρασε από την Αθήνα, για τον φόβο ταραχών από τους παλιούς του εχθρούς. Από το Μπρίντεζι της Ιταλίας το πολύτιμο φορτίο, τοποθετημένο σε πολεμικό πλοίο, ήλθε κατευθείαν στα Χανιά, αφότου πέρασε από τον Ισθμό της Κορίνθου. Στις δύο όχθες του χιλιάδες Έλληνες, κυρίως πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία και την ανατολική Θράκη, τον αποχαιρέτησαν με αναμμένα κεριά. Στα Χανιά, η κηδεία πήρε μορφή μυθικής θείκης λατρείας, όπως έγραψαν οι

εφημερίδες. Η πόλη, ντυμένη στα μαύρα, φαινόταν σαν ένας πελώριος μαύρος όγκος. Χιλιάδες προσκυνητές, από όλη την Ελλάδα, ήλθαν για να αποχαιρέτησουν τον άνθρωπο που άλλαξε τη μοίρα και το χάρτη της πατρίδας τους. Στις 29 Μαρτίου, η Κρητική γη τον δέχτηκε στα σπλάχνα της. Στο Ακρωτήρι, εκεί που το 1897 ύψωσε τη σημαία της Κρητικής ελευθερίας και έγραψε την πρώτη μεγάλη σελίδα μιας τρικυμιώδους πολιτικής σταδιοδρομίας. Ο θάνατός του προκάλεσε παγκόσμιο ενδιαφέρον. Κορυφαίοι πολιτικοί, συγγραφείς, δημοσιογράφοι, ιστορικοί ασχολήθηκαν και πάλι μαζί του.

Το έργο του Ελευθέριου Βενιζέλου

πολυσυζητημένο

ριζοσπαστικό

φαινόταν ανεκπλήρωτο

πρωτοποριακό

Πολυδάπανο

καινοτόμο

δύσκολο

Ήταν υπέρ των πολιτών

μεγάλο

Ήταν επηρεασμένο από τον Μεγαλοϊδεασισμό

σύγχρονο

αναγκαίο

Μακροχρόνιο

μοναδικό

πολύμορφο

Ανίκουστο

απροσδόκητο από τον λαό

Ένα όνειρο που έγινε πραγματικότητα

ξεκάθαρο

λαοπροβλητικό

μοντέρνο

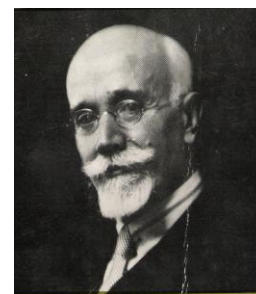
ρεαλιστικό

κοινωνικό φαινόμενο

περιελάμβανε αλλαγές σε όλους τους τομείς

οικονομικός κολοσσός

Ο Ε. Βενιζέλος είναι μια από τις πιο χαρισματικές προσωπικότητες που διέπρεψαν στον πολιτικό χώρο της Ελλάδος. Αυτό που τον έκανε να ξεχωρίσει ήταν η ριζοσπαστική και πρωτόγνωρη για τους Έλληνες ιδεολογία, τα οράματα και η αισιοδοξία του. Γιατί ; Μα φυσικά επειδή κύριος σκοπός του ήταν η εκπλήρωση της Μεγάλης Ιδέας, την οποία πρώτος την είχε αναφέρει ο Ιωάννης Κωλέτης. Σύμφωνα με αυτή θα γίνονταν η επέκταση των συνόρων του ελληνικού κράτους, πράγμα το οποίο αν και πραγματοποιήθηκε μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο με την συνθήκη των Σεβρών, αργότερα η επιτυχία αυτή καταστράφηκε με το χειρότερο τρόπο. Έτσι εξαιτίας της αλαζονείας και της υπεροψίας των ελλήνων στρατιωτών, οι πολίτες στη χώρα μας θα έπρεπε να αντιμετωπίσουν το αίσθημα της θλίψης μετά από τη μικρασιατική καταστροφή.

Ο Ε. Βενιζέλος

Παρόλα αυτά αν και η χώρα που διοικούσε ο Βενιζέλος επέστρεψε στην αρχική της έκταση, αυτό δεν αποτέλεσε αφορμή για να παραιτηθεί ο ίδιος από τον στόχο του. Αντίθετα του έδωσε το κίνητρο για να βελτιώσει τη κατάσταση στην Ελλάδα. Αυτό το πέτυχε κάνοντας αρκετές μεταρρυθμίσεις στους περισσότερους κλάδους, οι οποίοι αντιμετώπιζαν προβλήματα. Αρχικά σημαντική ήταν η μέριμνα του στον τομέα της υγείας. Αυτό γιατί έκανε το σημαντικότερο βήμα για την τότε εποχή, που δεν ήταν αλλά από την ίδρυση του υπουργείου Περιθάλψεως το 1917. Επιπλέον, ψήφισε νόμο σύμφωνα με τον οποίο καθορίζονταν οι όροι άσκησης της ιατρικής επιστήμης και του νοσηλευτικού επαγγέλματος. Πέτυχε επίσης και τον ορισμό του κράτους ως κύριο υπεύθυνο για την υγεία των πολιτών, απόφαση που επικύρωσε με νόμο. Ακόμα ,την περίοδο που η Ελλάδα σημείωνε το μεγαλύτερο αριθμό θνησιμότητας από κάθε άλλη χρονική περίοδο, τότε ο Βενιζέλος φρόντισε για το θέμα αυτό με τον ορισμό του Αλεξάνδρου Παππά ως υπουργό υγείας. Τέλος, μ'αυτές του τις ενέργειες επίτευξε τη καταπολέμηση των προβλημάτων, που μάστιζαν στον τομέα της περίθαλψης.

¹²Επιπρόσθετα, σημαντική και ιδιαίτερη ήταν η συμβολή του και στον εκπαιδευτικό τομέα. Η αντίληψη αυτή αποδείχτηκε έπειτα από την ίδρυση 3.200 σχολείων στην Ελλάδα. Αργότερα, συνέχισε το έργο του στην εκπαιδευτική πολιτική με τη δημιουργία κατώτερων εργατικών σχολείων(π.χ. γεωργικά, βιοτεχνικά, ναυτικά κτλ). Επίσης καθιέρωσε την υποχρεωτική

Το Δημοτικό της Γούβας, στην Αθήνα, 1933

πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ συγχρόνως κατέβαλε μεγάλη προσπάθεια για να βελτιώσει τη ποιότητα της παιδείας. Επιπλέον, καταλυτικός ήταν και ο ρόλος του στην αγροτική πολιτική, στην οποία έγινε αναδιανομή των τσιφλικιών (κτημάτων). Σύμφωνα με την απόφαση του αυτή τα χωράφια από τα χέρια των λίγων (μεγαλοτσιφλικιάδων) μοιράστηκαν στην πλειοψηφία των αγροτών. Έτσι θέσπισε το δικαίωμα του κράτους να απαλλοτριώσει τα τσιφλίκια χάρις το άρθρο 17. Τέλος, στα χρόνια 1910-1932 ο Βενιζέλος κατάφερε να ιδρύσει το Υπουργείο Γεωργίας, την Αγροτική Τράπεζα, αγροτικά επιμελητήρια και συνεταιρισμούς, ενώ οργάνωσε την γεωργική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα και

¹ Στη παραπάνω σχολική αίθουσα πραγματοποιήθηκε η συνεδρίαση της Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης της Άγκυρας την Άνοιξη του 1920 η οποία δημιούργησε την κεμαλική κυβέρνηση

τους γεωργικούς συνεταιρισμούς του κράτους. Ακόμα, ξεχωριστή ήταν και η φορολογική μεταρρύθμιση, κατά την οποία τροποποίησε την φορολογία υπέρ τις λαϊκής τάξης. Έτσι τη χρονολογία 1910-1920 οι κυβερνήσεις του Βενιζέλου κατήγγησαν όλους τους μέχρι τότε ισχύοντες νόμους για τους άμεσους φόρους και εισήγαγαν καινούριους με τολμηρές φορολογικές μεταρρυθμίσεις, από τις οποίες σημαντικότερη ήταν η ψήφιση το 1917, του πολεμικού φόρου επί των εκτάκτων κερδών. Ακόμα, στην εργατική νομοθεσία κατάφερε να επιφέρει αρκετές αλλαγές. Μερικές από αυτές ήταν η πρώτη φορά που εφαρμόστηκαν στη χώρα μας, όπως οι οκτώ ώρες εργασίας, η αργία την Κυριακή, τις αποζημιώσεις για τα ατυχήματα εν ώρα εργασίας και τις συνθήκες οι οποίες θα επικρατούσαν στην δουλειά μεταξύ των εργαζομένων και των εργοδοτών. Κυριότερη όμως από τις μεταρρυθμίσεις που έκανε ήταν η ψήφιση του νόμου το 1914 ο οποίος όριζε πώς πρέπει να οργανώνονται και να εκπροσωπούνται οι κοινωνικές και επαγγελματικές ομάδες.

Όσον, αφορά την μέριμνα του στην εξωτερική πολιτική, ποτέ δεν ξέχασε και την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας όπως αρχικά ανέφερα. Έτσι κατά την περίοδο 1908-1912 το Ανατολικό ζήτημα αποκτά καινούριες διαστάσεις, δηλαδή πολλά βαλκανικά κράτη ωθήθηκαν σε συμμαχία για καταφέρουν να αποκτήσουν μερικά από τα οθωμανικά εδάφη. Την επέκταση των συνόρων τους κατάφεραν με τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο καθώς και άλλες εθνικές επιδιώξεις που είχε η Ελλάδα. Ο σκοπός αυτός πέρα από τα βαλκανικά κράτη ενδιέφερε ιδιαίτερα και την Ελλάδα.. Έτσι , για να τον πραγματοποιήσει ο «Μέγας εθνάρχης» εργάστηκε σκληρά στη διετία 1910-1912 για να εξοπλίσει τη χώρα για τον επερχόμενο πόλεμο (Α΄ Παγκόσμιος ούτως ώστε να είναι έτοιμη να αντιμετωπίσει κάθε κατάσταση με την οποία θα ερχόταν αντιμετώπη).

Συν τοις άλλοις, το 1920 έγινε εφικτή η απόκτηση εδαφών από την ηττημένη οθωμανική αυτοκρατορία αν και αργότερα ξαναπέρασαν στην ιδιοκτησία των Τούρκων. Εμβασύνοντας, έπειτα από δυο χρόνια μετά την επίθεση του

κεμαλικού στρατού και λόγω της αλαζονείας των στρατιωτών της Ελλάδος, οι έλληνες ηττήθηκαν και αργότερα μετά από συνθήκη επέστρεψαν τα κεκτημένα εδάφη (π.χ. Σμύρνη) πίσω στην οθωμανική αυτοκρατορία. Καταλήγοντας, γενικότερα αν και τα πιο πολλά εδάφη της Ελλάδος που είχε κερδίσει από πολέμους επιστράφηκαν πίσω στους αρχικούς ιδιοκτήτες τους, παρόλα αυτά η επέκταση των συνόρων της χώρας μας έγινε πραγματικότητα αν και το κολοσσιαίο επιχείρημα του Βενιζέλου καταστράφηκε ολοσχερώς .

Βούλγαροι στρατιώτες στον Α΄ Βαλκανικό

Φωτογραφία από τη φωτιά της Σμύρνης

ΟΙ ΑΝΤΙΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΙ

Αν και όλοι οι πολίτες έβλεπαν τον Ε. Βενιζέλο ως « Μέγα εθνάρχη», αντίθετη ήταν γνώμη των αντιβενιζελικών, οι οποίοι όπως υποδηλώνει και το όνομα τους ήταν πολιτικοί αντίπαλοι του Βενιζέλου. Η στάση τους αυτή είναι αρκετά πιθανόν να προέρχεται κυρίως από τον νόμο γνωστό ως «Νόμος του Ιδιωνύμου» του 1928. Ο νόμος αυτός προέβλεπε τη δίωξη των αριστερών οπαδών, γεγονός το οποίο έγινε αφορμή για την έναρξη της διαμάχης μεταξύ αυτών και του Βενιζέλου. Σύμφωνα με την γνώμη μου όμως η θέσπιση του νόμου αυτή δεν θα έπρεπε να κάνει αρκετά άτομα να εναντιωθούν ως προς την τόσο σημαντική προσωπικότητα αυτή, της οποίας το έργο σημείωνε μια αρκετά μεγάλη ανοδική πορεία. Γιατί; Επειδή, αν δούμε το πρόβλημα αυτό ιστορικά και πολιτικά θα κατανοήσουμε ότι στις ευρωπαϊκές χώρες υπήρχε έντονα η τάση για απομάκρυνση του Κομμουνισμού. Έτσι, εφόσον ο Βενιζέλος χρειαζόταν να έχει αρκετούς συμμάχους για να μπορεί να πραγματοποιήσει το τόσο ριψοκίνδυνο επιχείρημα, για επέκταση των συνόρων της Ελλάδας υιοθέτησε την ιδεολογία αυτή αποκτώντας μαζί της και το προσωνύμιο «Το απόλυτο κάθαρμα», το οποίο αποτέλεσε το μεγαλύτερο ψέμα που ειπώθηκε για εκείνον. ***«Αυτό γιατί κατά την γνώμη μου ο Ε. Βενιζέλος αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους πρωθυπουργούς από αυτούς που κυβέρνησαν τον ελλαδικό κόσμο κι αυτό επειδή με το έργο του κατάφερε να εκσυγχρονίσει και να βοηθήσει τον ελληνικό λαό · γεγονός που συνέβη σε περιόδους που μάστιζε η οικονομική κρίση, η ανεργία καθώς και πολλά αλλά κοινωνικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουμε ακόμα και σήμερα.»***

ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΑ- ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος αποτέλεσε μια σπουδαία προσωπικότητα και ένα ιδανικό ηγέτη. Η απήχηση που κατείχε στο λαό αποδεικνύεται από τον μεγάλο αριθμό ως ηγέτης της χώρας μας. Επτά φορές είχε εκλεγεί ως πρωθυπουργός της χώρας αλλά και ως βουλευτής και ως ένας απλός πολιτικός ήταν ιδιαίτερα αγαπητός. Η πολιτική του ζωή άρχισε, όταν το 1889 σε νεαρή ηλικία θέτει υποψηφιότητα ως αντιπρόσωπος της περιφέρειας Κυδωνίας, στις εκλογές για την κρητική βουλή. Ύστερα από ένα μεγάλο χρονικό διάστημα απουσίας του από τον πολιτικό χώρο, επιστρέφει ως βουλευτής και αργότερα ως αντιπρόσωπος των Χανίων. Πολλές φορές φτάνει στο σημείο να έρθει σε ρήξη με πολιτικούς αντιπάλους και ανθρώπους που δεν συμμερίζονταν τις απόψεις του. Με αποτέλεσμα να υποβάλλει την παραίτηση του. Όμως πάντα επέστρεφε, έχοντας μία πιο ψηλή θέση στην πολιτική. Το 1903 το κόμμα του Βενιζέλου ηττάται, ενώ αργότερα αναλαμβάνει το ρόλο του υπουργού εξωτερικών της χώρας. Αλλά και το καλοκαίρι του 1908 αναδεικνύεται πρωθυπουργός της Κρητικής πολιτείας. Ταπεινός και ιδιαίτερα εσωστρεφής αρνείται την πρόταση που του γίνεται ως πρωθυπουργός της χώρας και επιστρέφει στην Αθήνα με τον τίτλο του πολιτικού σύμβουλου. Το καλοκαίρι του 1910, η δημιουργία ενός νέου πολιτικού κόμματος με αρχηγό τον Ελευθέριο Βενιζέλο καταφέρνει να εκλεχθεί και λίγο καιρό μετά τη πτώση της κυβέρνησης του Δραγούμη, ο Βενιζέλος και σχηματίζει κυβέρνηση και παράλληλα αποτελεί υπουργός Στρατιωτικών και Ναυτικών. Η πολιτική του σταδιοδρομία τερματίστηκε με επιτυχία με τον τίτλο του πρωθυπουργού της Ελλάδας για επτά συνεχόμενες φορές. Από τις 6 Οκτωβρίου του 1910 έως τις 6 Μαρτίου του 1932.

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ

Μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους και τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου, η εθνική ενότητα που ακολούθησε δεν είχε μεγάλη διάρκεια. Η διαφωνία του πρωθυπουργού Ελευθερίου Βενιζέλου με τον βασιλιά Κωνσταντίνο ως προς τη θέση που έπρεπε να κρατήσει η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οδήγησε σε σφοδρή σύγκρουση του ελληνικού λαού. Σε αυτήν τη μελέτη εξετάζεται το φαινόμενο του Εθνικού Διχασμού και οι πολιτικές εξελίξεις που ακολούθησαν την περίοδο 1915-1917, σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο. Επιπλέον, σχολιάζεται η θέση του Θ. Βερέμη και Γ. Κολιόπουλου, σύμφωνα με την οποία η πολιτική του Βενιζέλου χαρακτηριζόταν από «τυχοδιωκτισμό». Τέλος, διαπραγματεύεται ο βαθμός της σύγκρουσης των «δύο κόσμων» που προκλήθηκε από τον Εθνικό Διχασμό.

Ο Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος συνομιλούν (1913)

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ

Στη μεγάλη ευρωπαϊκή σύρραξη που πυροδοτήθηκε τον Αύγουστο του 1914 οι βαλκανικές χώρες που συμμετείχαν στόχευαν είτε στη διατήρηση των κεκτημένων εδαφών τους μετά τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου είτε στην ανάκτηση των απολεσθέντων περιοχών. Δημιουργήθηκαν δύο συνασπισμοί χωρών: η Τριπλή Συμμαχία (Γερμανία, Αυστρία, Ιταλία) και η Τριπλή Συνεννόηση (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία). Η Ελλάδα απομονώθηκε, αφού η Σερβία βρισκόταν σε πόλεμο με την Αυστρία και η Ελλάδα επέλεξε να μείνει ουδέτερη, παραβιάζοντας την Ελληνο-σερβική Συνθήκη του 1913. Η Ρουμανία, ωστόσο, αποστασιοποιούταν από τους συμμάχους της. Η δε Τουρκία και η Βουλγαρία δεν θα αργούσαν να ενταχθούν στους κόλπους της Τριπλής Συμμαχίας. Ο Εθνικός Διχασμός προήλθε από τη διαφωνία του πρωθυπουργού της Ελλάδος Ελευθερίου Βενιζέλου με τον βασιλιά Κωνσταντίνο, σχετικά με τη θέση που έπρεπε να κρατήσει η Ελλάδα στον ευρωπαϊκό πόλεμο. Ο πρώτος πρότεινε την προσωρινή ουδέτερη στάση της Ελλάδας και στη συνέχεια τη συμμαχία με την Αγγλία και τη Γαλλία. Ο Κωνσταντίνος επέμενε στη διαρκή ουδετερότητα της Ελλάδας. Ο βασιλιάς, στην απόφασή του είχε σύμμαχο τον υπουργό των Εξωτερικών Γεώργιο Στρέιτ και το Γενικό Επιτελείο. Έπειτα από τις πολυάριθμες προσπάθειες του Βενιζέλου να πείσει τον Κωνσταντίνο να συναινέσει στην προσάρτηση της Ελλάδας στην Τριπλή Συνεννόηση, με αποκορύφωση την τέταρτη συνεδρίαση του Συμβουλίου του Στέμματος στην οποία ο βασιλιάς εκδήλωσε ξανά την άρνησή του, η κυβέρνηση του Βενιζέλου οδηγήθηκε αναγκαστικά σε παραίτηση τον Φεβρουάριο του 1915. Έκτοτε, επήλθε ο «Εθνικός Διχασμός», λόγω του διχασμού των κορυφαίων της εξουσίας, οι οποίοι, αν και ενδιαφέρονταν ειλικρινά για τα εθνικά συμφέροντα, είχαν διαφορετική άποψη. Η περίοδος που ακολούθησε για είκοσι και πλέον χρόνια χαρακτηρίζεται από αυτόν τον διχασμό.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σύμφωνα με το ελληνικό σύνταγμα εκείνης της εποχής, η εκλεγμένη κυβέρνηση με επικεφαλής τον πρωθυπουργό της είχε την ευθύνη χάραξης και άσκησης της εν γένει πολιτικής, όπως, επίσης, και της εξωτερικής πολιτικής. Ο ρόλος του βασιλιά, όμως, παγιώθηκε με τέτοιο τρόπο, ήδη από τα προηγούμενα χρόνια, ώστε ο Κωνσταντίνος να έχει τη δυνατότητα καθοδήγησης του πρωθυπουργού σε σπουδαία ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Στις 6 Μαρτίου 1915, την ημέρα που ο βασιλιάς συμφώνησε με το Γενικό Επιτελείο ώστε η Ελλάδα να μην εκστρατεύσει στα Δαρδανέλια γιατί θα ήταν μάταιο, ανεξάρτητα από την έκβαση της εκστρατείας, ο Βενιζέλος παραιτήθηκε. Ο διάδοχός του, ο Δημήτριος Γούναρης, ο οποίος, αν και δεν διέκοψε τις σχέσεις με την Τριπλή Συνεννόηση, ήταν καθοδηγούμενος από τον βασιλιά. Η πολιτική του Γούναρη, ωστόσο, επιδείνωσε τις σχέσεις της Ελλάδας με τις δυνάμεις της Συνεννόησης.

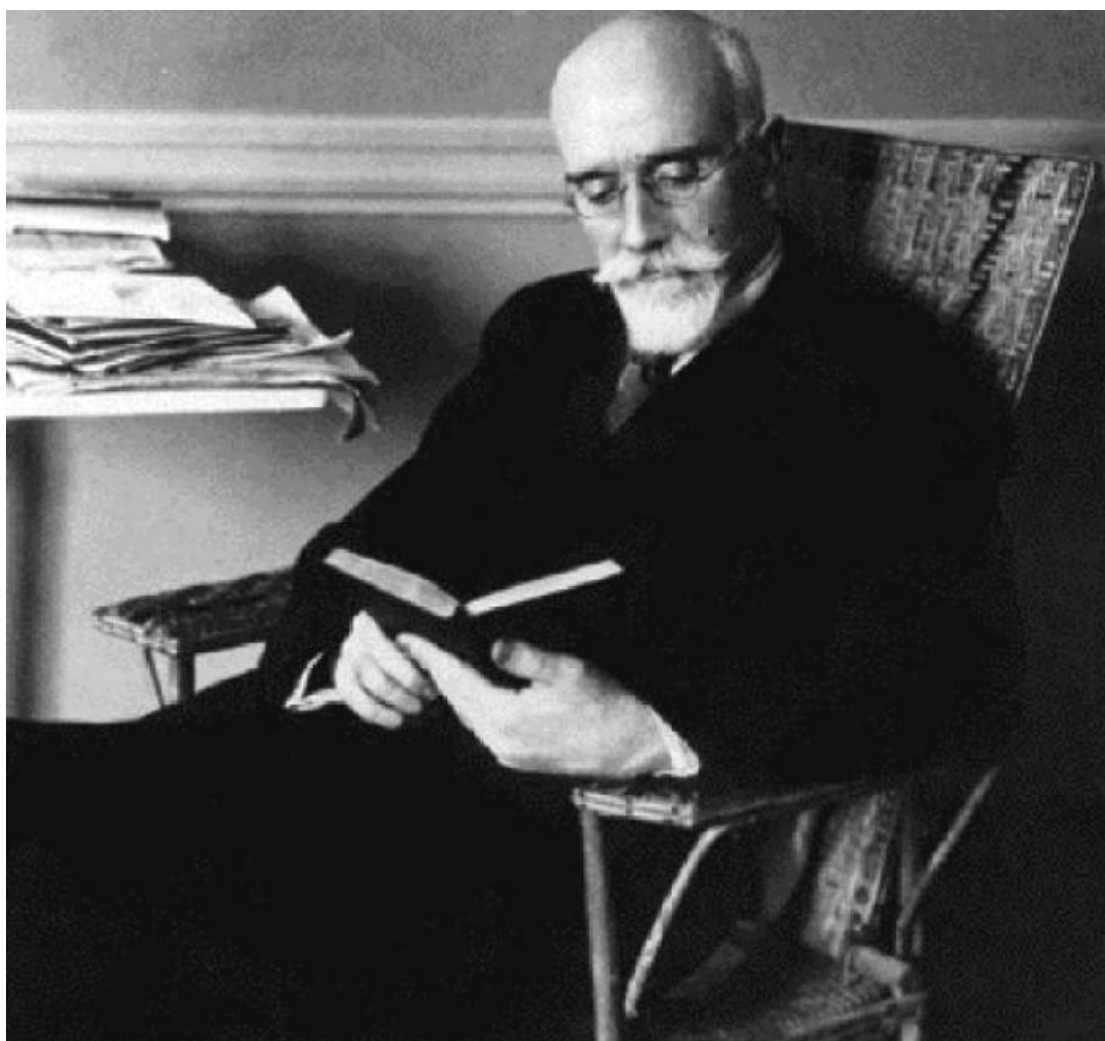
Η πολιτική κρίση οξύνθηκε όταν ο Γούναρης έφερε στο φως της δημοσιότητας το περιεχόμενο των διαπραγματεύσεων του Βενιζέλου με την Αγγλία και την Γαλλία στις οποίες διαφαινόταν η πρόταση του πρωθυπουργού για παραχώρηση της Καβάλας στη Βουλγαρία. Ο Βενιζέλος, στη συνέχεια, απάντησε ότι στην εν λόγω παραχώρηση είχε συναινέσει ο Κωνσταντίνος, ο οποίος, εν τέλει, αρνήθηκε ότι ήταν σύμφωνος.

Οι εκλογές του Μαΐου του 1915 ξαναέδωσαν τη νίκη στον Βενιζέλο. Αν και ο νέος πρωθυπουργός έλαβε την λαϊκή εντολή να βγάλει την Ελλάδα από την ουδετερότητα, αφού προεκλογικά παρουσίασε τις θέσεις του, ο Κωνσταντίνος εξακολουθούσε να αρνείται την προσκόλληση της Ελλάδας στην Τριπλή Συνεννόηση. Ακολούθησε η κήρυξη γενικής επιστράτευσης στη Βουλγαρία, η οποία προκάλεσε τη γενική επιστράτευση και στην Ελλάδα. Λόγω των εκ δια μέτρου αντίθετων θέσεων του Βενιζέλου και του Κωνσταντίνου, καθώς και λόγω της άδειας που έδωσε ο πρώτος στην Αγγλία και τη Γαλλία να εγκαταστήσουν στρατιωτικές δυνάμεις στη Θεσσαλονίκη, ο Κωνσταντίνος αποφάσισε να αποπέμψει τον πρώτο από την εξουσία, προκαλώντας εν τέλει μεγαλύτερη αναταραχή στην πολιτική σκηνή της Ελλάδας.

Την κυβέρνηση του Βενιζέλου διαδέχτηκε αυτή του Αλέξανδρου Ζαΐμη, την οποία, επίσης, κατήλυσε ο Κωνσταντίνος. Διάδοχος του Ζαΐμη ήταν ο Στέφανος Σκουλούδης, ο οποίος, επίσης, πάσχιζε να διατηρήσει την ουδετερότητα της Ελλάδας. Στις εκλογές του Δεκεμβρίου του 1915, η παράταξη του Βενιζέλου δεν συμμετείχε με αποτέλεσμα τη μεγέθυνση του διχασμού στην Ελλάδα. Ο Βενιζέλος κατήγγειλε το εκλογικό αποτέλεσμα ως αντισυνταγματικό και τον Κωνσταντίνο για παραβίαση του συντάγματος. Μέχρι το 1917 την Ελλάδα ουσιαστικά κυβερνούσαν ο βασιλιάς και οι σύμβουλοί του.

Ο Βενιζέλος επαναστάτησε κατά της πολιτικής του Κωνσταντίνου και με τη βοήθεια της Γαλλίας και της Αγγλίας στη Θεσσαλονίκη συνέστησε την Επιτροπή Δημοκρατικής Αμύνης. Στις 9 Οκτωβρίου 1916 σχημάτισε προσωρινή κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη, η οποία ήταν φιλική προς τις δυνάμεις της Συμμαχίας. Ο στόχος της νέας κυβέρνησης, την οποία χρηματοδοτούσαν η Αγγλία και η Γαλλία, ήταν η έξοδος της Ελλάδας από την ουδετερότητα.

Ο Κωνσταντίνος εκθρονίστηκε με τη συμβολή της Γαλλίας και της Αγγλίας τον Ιούνιο 1917[23], ενώ ακολούθησε και η εξορία πολιτικών προσώπων που είχαν σχέση με τον βασιλιά, καθώς και των φιλοβασιλικών αξιωματικών του στρατού. Ο Βενιζέλος σχημάτισε κυβέρνηση και κήρυξε τον πόλεμο κατά της Γερμανίας και των συμμάχων της. Η Ελλάδα παρέμεινε βαθύτατα διχασμένη. Είχε συμμαχήσει, όμως, με τις νικήτριες δυνάμεις του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Ο Βενιζέλος που περνά το χρόνο του διαβάζοντας

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Η ελληνική διπλωματία την περίοδο 1915-1917 κινούταν στους εκ διαμέτρου αντίθετους άξονες που είχαν χαράξει οι αντίθετες θέσεις του Βενιζέλου και του Κωνσταντίνου. Ο Βενιζέλος, ήδη από την αρχή του πολέμου, εκδήλωσε το ενδιαφέρον της Ελλάδας να ταχθεί στο πλευρό της Συνεννόησης, χωρίς αυτό αρχικά να γίνει δεκτό από τις δυνάμεις της Γαλλίας και της Αγγλίας. Οι πρωθυπουργοί που διαδέχτηκαν τον Βενιζέλο, μετά την παραίτησή του, καθοδηγούνταν από τον βασιλιά. Έτσι, προσπαθούσαν είτε να κερδίσουν χρόνο προκειμένου να απαντήσουν σε αιτήματα της Συνεννόησης είτε προέβαλλαν παράλογα αιτήματα. Ο Γούναρης, δεχόμενος την πρόταση του υπουργού των Εξωτερικών Γεωργίου Χρηστάκη Ζωγράφου, πρότεινε στις δυνάμεις της Συνεννόησης να εγγυηθούν την ελληνική εδαφική ακεραιότητα ώστε η Ελλάδα να συμμαχήσει άμεσα μαζί τους. Η ελληνική κυβέρνηση ήταν σίγουρη ότι η Συμμαχία δεν θα λάμβανε σοβαρά υπ' όψιν της αυτήν την πρόταση και γι' αυτό, άλλωστε, την υπέβαλλε. Όταν οι σύμμαχοι της Συνεννόησης απάντησαν στην Ελλάδα πως προσφέρουν τις εδαφικές παραχωρήσεις στο Βιλαέτι Αϊδινίου για την άμεση έξοδο από την ουδετερότητα, ο Γούναρης ζήτησε διευκρινήσεις για τις εδαφικές παραχωρήσεις στην Ελλάδα. Η απάντησή του στόχευε στην καθυστέρηση της λήψης απόφασης από την ελληνική κυβέρνηση.

Ο Κωνσταντίνος, μετά την δεύτερη νίκη του Βενιζέλου στις εκλογές του Μαΐου 1915, απέκρυψε τις μυστικές του συνεννοήσεις με τη γερμανική κυβέρνηση και οι δεσμεύσεις του απέναντι στη Γερμανία προκάλεσαν την ευσυνείδητη ασυναρτησία της πολιτικής της Ελλάδας. Όταν, στις 23 Σεπτεμβρίου 1915, η Βουλγαρία κήρυξε επιστράτευση και η Ελλάδα αναγκάστηκε να πράξει το ίδιο, ο Κωνσταντίνος εξασφάλισε τη γερμανική επιρροή στη Βουλγαρία, ώστε η τελευταία να εγγυηθεί ότι έτρεφε ειρηνικές διαθέσεις απέναντι στην Ελλάδα. Ο Κωνσταντίνος, εμμένοντας στις θέσεις του, κινήθηκε με αυτόν τον τρόπο ώστε η Ελλάδα να συνεχίσει την παραμονή της στην ουδετερότητα.

Η κυβέρνηση του Αλεξάνδρου Ζαΐμη, η οποία διαδέχτηκε την αποδιοπομπαία από τον βασιλιά κυβέρνηση του Βενιζέλου, δήλωσε στις δυνάμεις της Συμμαχίας ότι η Ελληνο-σερβική Συμμαχία είχε τοπικό χαρακτήρα και προέβλεπε βοήθεια της Ελλάδας σε περίπτωση πολέμου μόνο με τη Βουλγαρία και κατά συνέπεια η Ελλάδα δεν

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος με την οικογένεια Μητσοτάκη

θα βοηθούσε τη Σερβία. Έτσι, η ελληνική κυβέρνηση αρνήθηκε να συμπράξει απέναντι στις αυстро-γερμανικές δυνάμεις που έπλητταν τη Σερβία τον Οκτώβριο του 1915. Οι δυνάμεις της Συνεννόησης είχαν προτείνει στην Ελλάδα τη σύμπληξη κοινού μετώπου με την Ρουμανία και τη Σερβία, ενώ ως αντάλλαγμα στην Ελλάδα θα προσφερόταν στρατιωτική βοήθεια και εδαφικά ανταλλάγματα, μεταξύ των οποίων η Θράκη και η Κύπρος. Ο βασιλιάς, ο οποίος καθοδηγούσε τις κυβερνήσεις μετά την αποπομπή του Βενιζέλου, και πάλι αρνήθηκε. Όταν η Αγγλία και η Γαλλία απαίτησαν από την Ελλάδα να μην επιχειρήσει να αποπλίσσει τα στρατεύματα που υποχωρούσαν από τη Σερβία και κατευθύνονταν προς τη Μακεδονία, η ελληνική κυβέρνηση δέχτηκε, με την πρόθεση να παρατείνει τις διαπραγματεύσεις μεταξύ των αρμόδιων στρατιωτικών αρχών σχετικά με την επίθεση της Γερμανίας από την καταληφθείσα Σερβία στην ελληνική Μακεδονία. Τελικά τα στρατεύματα εγκαταστάθηκαν στη

Θεσσαλονίκη και παρέμειναν σε επιφυλακή. Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ο Βενιζέλος είχε επαναστατήσει κατά του Κωνσταντίνου, ο δεύτερος επιδίωξε να ζητήσει, με τη βοήθεια της Γερμανίας, τη σύναψη διμερών συμβάσεων της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και την Τουρκία, στις οποίες θα κατοχυρωνόταν το εδαφικό καθεστώς στην περιοχή. Η Γερμανία όμως δεν επιθυμούσε συμμαχία με την Ελλάδα. Όταν πλέον ο Βενιζέλος είχε συστήσει την προσωρινή κυβέρνηση, η παράταξη του Κωνσταντίνου δεχόταν τις αξιώσεις της Γαλλίας και της Αγγλίας. Η κωλυσιεργία και η αθέτηση υποσχέσεων του Κωνσταντίνου προς τις δυνάμεις της Συνεννόησης, από τη μία, και η εναντίωση των Αθηναίων κατά του Βενιζέλου, από την άλλη, οδήγησαν στα Νοεμβριανά του 1916, τα οποία πλαισιώνονταν από αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ φίλων του Κωνσταντίνου και αγημάτων που είχαν αποβιβάσει οι Γάλλοι για να παραλάβουν το συμφωνημένο στρατιωτικό υλικό. Συνέπεια αυτών των συγκρούσεων ήταν η σκλήρυνση της στάσης της Γαλλίας απέναντι στο Κωνσταντίνο και η εκθρόνισή του στις 11 Ιουνίου 1917.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος

Ο “ΤΥΧΟΔΙΩΚΤΙΣΜΟΣ” ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ Θ.ΒΕΡΕΜΗ ΚΑΙ Γ.ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Η εμπλοκή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν αναπόφευκτη λόγω της γεωγραφικής της θέσης. Η ισχυρή εξάρτηση της Ελλάδας από την Αγγλία και τη Γαλλία δεν θα επέτρεπε τη συμμαχία της με άλλη χώρα. Η συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο ενδεχομένως να απέφερε κέρδος εδαφικών περιοχών, όπως τη Θράκη και τη Μικρά Ασία. Μπορεί ωστόσο, να συνέβαλλε στη διατήρηση των κεκτημένων εδαφών από τους Βαλκανικούς Πολέμους που είχαν προηγηθεί. Η πλειοψηφία των Ελλήνων αντιλαμβανόταν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ως συνέχεια των Βαλκανικών Πολέμων. Η πολιτική της Ελλάδας βασιζόταν στη Μεγάλη Ιδέα, βάσει της οποίας οι αλύτρωτες ελληνικές περιοχές και οι πληθυσμοί αυτών θα έπρεπε να ενσωματωθούν στο νέο ελληνικό κράτος. Ο Βενιζέλος ήταν αποφασισμένος να υλοποιήσει τη Μεγάλη Ιδέα. Η ρευστότητα της κατάστασης, που είχε προκαλέσει ο πόλεμος, σαφώς μπορεί να υπέκρυπτε σοβαρούς κινδύνους για την Ελλάδα. Όμως, η ρευστότητα αυτή δημιούργησε και τις ευκαιρίες που προαναφέραμε για την Ελλάδα, η οποία ήταν μία μικρή χώρα. Οι Θ. Βερέμης και Γ. Κολιόπουλος αποκαλούν τυχοδιωκτική την πολιτική του Βενιζέλου, διότι υποτίμησε το ρίσκο της συμμαχίας της Ελλάδας με την Τριπλή Συνεννόηση και η πολιτική του ήταν κυνική και υπέρμετρα τολμηρή. Ο D. Dakin αναφέρει πως ο Βενιζέλος υπήρξε πάντοτε καιροσκόπος και ότι δεν μπορούσε να μην εκμεταλλευτεί μία ευκαιρία. Πράγματι, ο Βενιζέλος είχε αντιληφθεί τις ευκαιρίες και θέλησε να τις εκμεταλλευτεί, ρισκάροντας με τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Συμμαχώντας δε με τους νικητές του πολέμου, η Ελλάδα διατήρησε τα κεκτημένα της εδάφη, ενώ εξασφάλισε και νέα, καθόλου ευκαταφρόνητα, εδάφη.

ο Ελευθέριος Βενιζέλος

ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ: ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ «ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ»

Ο ΒΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Οι εκ δια μέτρου αντίθετες θέσεις των κορυφαίων της εξουσίας, όπως προαναφέρθηκε, ήταν η αιτία που προκλήθηκε ο Εθνικός Διχασμός. Ωστόσο, ο Εθνικός Διχασμός αποτελούσε εμφύλια αναμέτρηση στην πλειοψηφία της Παλαιάς Ελλάδας και στην πλειοψηφία των αλύτρωτων Ελλήνων των Νέων Χωρών. Οι πληθυσμοί από τις Νέες Χώρες που εντάχθηκαν στο ελληνικό κράτος με τη λήξη των Βαλκανικών Πολέμων αντιμετωπίστηκαν ρατσιστικά από τους Παλαιοελλαδίτες κρατικούς υπαλλήλους, ενώ το πρόβλημα επιδεινωνόταν από τους αλλοεθνείς πληθυσμούς των προσαρτημένων περιοχών.

Ήδη, η παραίτηση του Βενιζέλου, στις 6 Μαρτίου 1915, ήταν η απαρχή μιας σειράς γεγονότων που οδήγησαν στο διχασμό της Ελλάδας, που αποτελούταν από δύο παρατάξεις και ουσιαστικά από δύο κράτη. Όταν ο Βενιζέλος ίδρυσε την προσωρινή κυβέρνηση και τη μετέφερε στη Θεσσαλονίκη, στο πλευρό του είχε τους Έλληνες των Νέων Χωρών. Ο δε Κωνσταντίνος είχε τη στήριξη, κυρίως, των Παλαιοελλαδιτών. Ο Εθνικός Διχασμός ορίστηκε ως η αντιπαράθεση ανάμεσα στο «κράτος» του Κωνσταντίνου και το «Έθνος» ως ευρύτερο σύνολο. Επρόκειτο για μία σύγκρουση ανάμεσα στην πλειοψηφία των Ελλήνων της Παλαιάς Ελλάδας και την πλειοψηφία των Ελλήνων των Νέων Χωρών. Η κατάσταση επιδεινώθηκε όταν οι δυνάμεις της Αγγλίας και της Γαλλίας απέκλεισαν την Αθήνα, καταδικάζοντας σε πείνα τον πληθυσμό της νότιας Ελλάδας. Τότε ο διχασμός οξύνθηκε ακόμη περισσότερο και στην Αθήνα λάμβαναν χώρα διαδηλώσεις κατά του Βενιζέλου. Τα Νοεμβριανά του 1916 που ακολούθησαν, τα οποία προαναφέραμε, άγγιζαν τα όρια του εμφυλίου πολέμου. Ο βαθμός της σύγκρουσης «δύο κόσμων» ήταν εξαιρετικά μεγάλος, δεδομένου ότι συνυπήρχαν δύο κράτη, των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης, τα οποία όριζαν και γεωγραφικά την κοινωνική σύγκρουση που σήμαινε ο Εθνικός Διχασμός.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος με το γιο του, Σοφοκλή.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ

Ως κύριο αίτιο του Εθνικού Διχασμού θεωρείται η ριζική διαφορά απόψεων σχετικά με τη στάση της Ελλάδας κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ανάμεσα στην εκλεγμένη ελληνική κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου και τον βασιλιά Κωνσταντίνου του Α'. Ο Κωνσταντίνος επέμενε να καθορίζει αυτός και όχι η εκλεγμένη κυβέρνηση την εξωτερική πολιτική της χώρας, γεγονός που τον οδήγησε σε ανοικτή σύγκρουση με τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο. Βάσει του Συντάγματος του 1911, είχε δικαιοδοσίες περιορισμένες, όμως η επιρροή του στους συντηρητικούς πολιτικούς της εποχής ήταν παραπάνω από έντονη. Κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο, στον οποίο ηττήθηκε η ελληνική πλευρά από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, ήταν αρχιστράτηγος του στρατού σε ηλικία 29 ετών και θεωρήθηκε υπεύθυνος για την αποδιοργάνωση του στρατού που αποτελούσε φέουδο των πριγκίπων της βασιλικής οικογένειας. Το 1909 ξέσπασε το κίνημα στο Γουδί που οργάνωσε ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος, με κύρια αιτήματα τις πολιτικές-διοικητικές μεταρρυθμίσεις, την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του στρατού με κύριο αίτημα την αποχώρηση του Διαδόχου και των πριγκίπων από την διοίκηση των Ενόπλων Δυνάμεων.

Στο πρόσωπο του Ε. Βενιζέλου, το στρατιωτικό κίνημα βρήκε τον κύριο εκφραστή του, τον οποίο και κάλεσε από την Κρήτη για να αναλάβει την εκπροσώπηση του κινήματος, μετά τις εκλογές του 1910 ανέλαβε και πρωθυπουργός της χώρας. Με το ξέσπασμα των Βαλκανικών Πολέμων, ο Κωνσταντίνος τέθηκε επικεφαλής του στρατεύματος. Οι αλλεπάλληλες επιτυχίες του Ελληνικού Στρατού οφείλονται κυρίως στους διπλωματικούς χειρισμούς της πολιτικής ηγεσίας και στον ηρωισμό των ελλήνων στρατιωτών παρά στη φημολογούμενη στρατιωτική τέχνη του Κωνσταντίνου. Στα παρασκήνια όμως, εκείνο το διάστημα δημιουργήθηκε το πρώτο χάσμα στις σχέσεις Κωνσταντίνου-Βενιζέλου, μια και ο διάδοχος έθεσε ως προτεραιότητα την κατάληψη του Μοναστηρίου ενώ ο πρωθυπουργός τον καλούσε να καταλάβει το συντομότερο δυνατό την Θεσσαλονίκη. (τηλεγραφική διαταγή υπουργού Στρατιωτικών Βενιζέλου την 25η Οκτωβρίου 1912: "Σας καθιστώ προσωπικά δια την βραδύτητα με την οποία διεξάγετε τις επιχειρήσεις, **Ο Βασιλεύς Κωνσταντίνος ο Α'** αι οποίαι κινδυνεύουν να φέρουν τους Βουλγάρους πρώτους στη Θεσσαλονίκη"). Το συγκεκριμένο γεγονός παρέμεινε γνωστό τότε μόνο σε περιορισμένους πολιτικούς και στρατιωτικούς κύκλους.

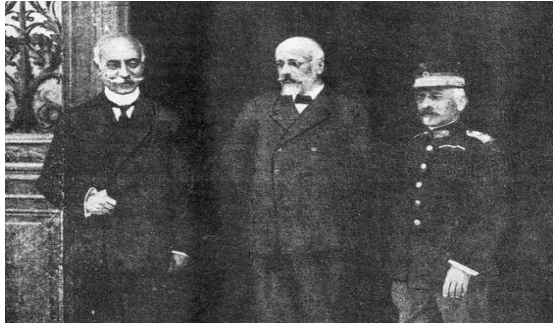

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

Στις 16 Αυγούστου 1916 γίνεται το χωριστικό κίνημα της Εθνικής Αμύνης στη Θεσσαλονίκη που το υποστηρίζει ο συμμαχικός στρατός που έχει στο μεταξύ αποβιβαστεί στη Θεσσαλονίκη. Ο Βενιζέλος, ως ηθικός αυτουργός του πραξικοπήματος, τάσσεται με αυτό και στις 26 Σεπτεμβρίου μεταβαίνει στα Χανιά, όπου και σχηματίζει προσωρινή κυβέρνηση με αρχικά μέλη την τριανδρία, αποτελούμενη από τον ίδιο, το ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και το στρατηγό Παναγιώτη Δαγκλή και από εκεί μεταβαίνει στη Θεσσαλονίκη. Στην απόφαση του Βενιζέλου συνετέλεσε και η εισβολή των Γερμανοβουλγάρων στην Ανατολική Μακεδονία (κατά την οποία οι εν Ελλάδι δυνάμεις της Αντάντ δεν αντιστάθηκαν) και η αιχμαλωσία και μεταφορά στη Γερμανία του Δ΄ Σώματος Στρατού με την φιλοβασιλική κυβέρνηση να είναι παγιδευμένη και με δεμένα τα χέρια. Η πρώτη προκήρυξη της Επαναστατικής Κυβέρνησης («Κυβέρνηση Εθνικής Αμύνης») δημοσιεύεται στο υπ' αριθμό 1 φύλλο της Εφημερίδας της Προσωρινής Κυβερνήσεως που εκδόθηκε στα Χανιά 15 Σεπτεμβρίου 1916 με το παρακάτω περιεχόμενο:

Το ποτήριον των πικριών, των εξευτελισμών και των ταπεινώσεων υπερεπληρώθη. Μια πολιτική της οποίας δεν θέλομε να εξετάσωμεν τα ελατήρια, απειργάσθη ενός και ημίσεως έτους τοιαύτας εθνικής συμφοράς, ώστε ο συγκρίνων την Ελλάδα της σήμερα προς την προ ενός και ημίσεως έτους Ελλάδα να αμφιβάλλει αν πρόκειται περί ενός και του αυτού κράτους. Το Στέμμα εισάκουσαν εισηγήσεις κακών συμβούλων επεδίωξε την εφαρμογήν προσωπικής πολιτικής διά της οποίας η Ελλάς απομακρυνθείσα των κατά παράδοσιν φίλων της, επιζήτησε να προσέγγιση τους κληρονομικούς εχθρούς της.

Στις 24 Νοεμβρίου 1916 η ολοκληρωμένη Προσωρινή Κυβέρνηση κήρυξε τον πόλεμο στις Κεντρικές Δυνάμεις. Η Ελλάδα το 1916 είχε κοπεί στα δύο: Από τη μια μεριά, το κράτος της Θεσσαλονίκης που περιλάμβανε τη Μακεδονία, την Κρήτη και τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου, αποφάσιζε να διενεργηθεί στρατολογία σε μεγάλη κλίμακα και οργάνωνε τη μεραρχία του Αρχιπελάγους και κατόπιν τις μεραρχίες Κρήτης και Σερρών. Από την άλλη μεριά, η κυβέρνηση των Αθηνών αντιπαρατασσόταν στους οπαδούς του Βενιζέλου με τους απολυθέντες στρατευσίμους που είχε οργανώσει ο Ιωάννης Μεταξάς σε παρακρατικές ομάδες προς απόκρουση κινδύνου. Τον Δεκέμβριο του 1916 η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος αναθεμάτισε και αφόρισε τον Βενιζέλο. Στην προσπάθεια των Γάλλων και του Βενιζέλου να θέσουν υπό τον έλεγχο τους τη νότια Ελλάδα, τα Γαλλικά θωρηκτά έμπαιναν στον Πειραιά και αποβίβαζαν 3000 άνδρες, ενώ βομβάρδιζαν περιοχές της Αθήνας γύρω από το Στάδιο και κοντά στα Ανάκτορα, σε μια σειρά επεισοδίων γνωστών ως «Νοεμβριανά».

Η ηγετική τριανδρία της Εθνικής Αμύνης

Ο Εθνικός Διχασμός, που επισκίασε την Ελλάδα την περίοδο 1915-1917, προκλήθηκε από τη διαφωνία του Βενιζέλου με τον Κωνσταντίνο σχετικά με τη στάση που θα έπρεπε να τηρήσει η χώρα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο πρώτος υποστήριζε τη συμμαχία της Ελλάδας με τις δυνάμεις της Γαλλίας και της Αγγλίας, ενώ ο δεύτερος επέμενε στην ουδετερότητα της Ελλάδας. Ωστόσο, ο Κωνσταντίνος διατηρούσε κρυφές σχέσεις με την κυβέρνηση της Γερμανίας, η οποία ήταν η κύρια δύναμη του αντίπαλου συνασπισμού από αυτόν που στήριζε ο Βενιζέλος. Οι αντίθετες στάσεις του Βενιζέλου και του βασιλιά επηρέασαν την ελληνική διπλωματία. Οι «δύο κόσμοι» που δημιουργήθηκαν, των βενιζελικών και των αντιβενιζελικών, συγκρούστηκαν σφοδρά, ενώ τα όριά τους σηματοδοτούνταν και γεωγραφικά, στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Τέλος, ο Βενιζέλος άσκησε τυχοδιωκτική πολιτική, αναλογιζόμενος τα οφέλη που θα αποκόμιζε η Ελλάδα από την πιθανή νίκη της Τριπλής Συμμαχίας. Επιλογή η οποία, τελικά, τον δικαίωσε.

³ Στην παραπάνω εικόνα φαίνονται: ο Παύλος Κουντουριώτης, ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο Παναγιώτης Δαγκλής

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΟΥ

Ο Ε. Βενιζέλος στις 5 και στις 18 Μαρτίου του 1901 κάνει προσπάθεια για να απομακρυνθεί από την δεκαεξαμελή ομάδα που στάλθηκε στην Κρήτη από τον Πρίγκιπα Γεώργιο. Παρόλα αυτά δεν κατάφερε να πραγματοποιήσει την απόφαση του αφού και τις δυο φορές η αίτηση του για παραίτηση απορρίφτηκε, παρά μόνο στις 20 Μαρτίου που δημοσιεύτηκε διάταγμα που ήταν αρκετά προσβλητικό και το οποίο τον απέλυσε από την θέση που κατείχε. Η αντιπαλότητα όμως αρκετών ατόμων με τον Βενιζέλο μόλις άρχισε, με την κρυφή έκθεση του Γεωργίου Θεοτόκη που παρουσίαζε τον Βενιζέλο ως όργανο ξένων δυνάμεων. Έτσι, ο Ε. Βενιζέλος για να προστατευτεί ωθήθηκε να δημιουργήσει άρθρα στα οποία καυτηρίαζε την πολιτική του Ύπατου Αρμοστή. Έτσι όλα αυτά τα επανωτά χτυπήματα που δέχονταν ο Βενιζέλος σε συνδυασμό με την επίθεση του Μητροπολίτη Ευμένιου που τον χαρακτήρισε προδότη, ήταν αυτά που τον έστειλαν και στη φυλακή. Αυτό γιατί για να προστατευτεί ο «Μέγας εθνάρχης», αναγκάστηκε να γράψει άρθρο για το οποίο τον μήνυσε ο Μητροπολίτης Ευμένιος, με αποτέλεσμα την δεκαπενθήμερη φυλάκιση του Βενιζέλου στο Ιντζεδίν, η οποία είχε ως άμεση συνέπεια την ήττα του κόμματος του Βενιζέλου.

Επιπρόσθετα, εξαιτίας όλων των παραπάνω γεγονότων ο Ε. Βενιζέλος στις 23 Μαρτίου 1905 σε συνεργασία με χίλιους ένοπλους ανθρώπους συγκεντρώθηκαν στο Θέρισο, στο οποίο σε αρκετά σύντομο χρονικό διάστημα έφτασαν και άλλοι επτά χιλιάδες οπλισμένοι πολίτες, από πολλά μέρη του κρητικού νησιού. Ακόμα, όταν στις 20 Απριλίου όταν η Συνέλευση κοινοποίησε την ένωση της Κρήτης στην Ελλάδα, ταυτόχρονα, ανατέθηκε στον Ύπατο Αρμοστή να γνωστοποιήσει στις Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) την εξέλιξη που σημειώθηκε, αν και αυτές αρνήθηκαν την ανακήρυξη. Έτσι, στη συνέχεια η Μεγάλες Δυνάμεις έδωσαν προθεσμία δεκαπέντε ημερών στους οπλισμένους κρητικούς πολίτες για να παραδώσουν τα όπλα τους και γενικά για να σταματήσουν την επανάσταση. Παρόλα αυτά η προθεσμία έληξε και οι επαναστάτες δεν έκαναν καμία υποχώρηση, με αποτέλεσμα την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων, οι οποίες ψήφισαν στρατιωτικό νόμο. Αντίθετα, ο πρωθυπουργός της Ελλάδος συμβούλευσε τον Ύπατο Αρμοστή να ζητήσει αναθεώρηση του Συντάγματος, πράγμα το οποίο και έκανε. Έτσι στις 2 Νοεμβρίου γίνεται εφικτή η παράδοση των όπλων από τους Κρητικούς επαναστάτες, ενώ ταυτόχρονα η Μεγάλες Δυνάμεις στέλνουν μια διερευνητική επιτροπή για να αξιολογήσουν την κατάσταση που επικρατούσε στο πλέον ήρεμο και ειρηνικό νησί της Κρήτης.

Επιπλέον λοιπόν, στις 23 Ιουλίου του 1906 πραγματοποιείτε και η αποχώρηση της διεθνούς δυνάμεως, η οποία είχε εγκατασταθεί στο νησί και πλέον η ασφάλεια του να ανατεθεί σε Έλληνες αξιωματικούς, οι οποίοι θα αποχωρούσαν από το ελληνικό στράτευμα. Ακόμα, γίνεται και προσπάθεια για να οργανωθεί από την αρχή η πολιτοφυλακή, να δοθεί δάνειο 9.300.000 φράγκων στην Κρητική Πολιτεία, αλλά και να αναγνωριστεί και η πλήρης ισότητα των χριστιανών και των μουσουλμάνων. Ακόμα, αν και η Ελληνική κυβέρνηση όπως και το παλάτι διαφωνούσαν με αυτή την λύση ο Βενιζέλος καθώς και ο διάδοχος του θρόνου Πρίγκιπας Κωνσταντίνος υποστήριξαν αρκετά το σχέδιο αυτό, έχοντας έτσι ως άμεση συνέπεια την παραίτηση του πρίγκιπα Γεώργιου από την θέση του Ύπατου Αρμοστή ούτως ώστε να διευκολυνθεί η κατάσταση αυτή. Τέλος ως αντικαταστατής στην θέση του Ύπατου Αρμοστή επιλέχτηκε ο Αλέξανδρος Ζαΐμης.

ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Σημαντικό ρόλο έπαιξε ο Ελευθέριος Βενιζέλος στην κρητική επανάσταση. Μια σειρά από ακριβείς ενέργειες του έδωσαν στους κρήτες επαναστάτες την ελευθερία και μια νέα πνοή στις ζωές τους. Συγκεκριμένα, στις 23 Ιανουαρίου του 1897 ο Βενιζέλος αποφάσισε να συμπράξει με τους επαναστατημένους στο Ακρωτήρι. Αφορμή γι' αυτή τη μεταστροφή ήταν η μεγάλη πυρκαγιά που ξέσπασε στα Χανιά και είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο Χριστιανών και Μουσουλμάνων και εκτεταμένες σφαγές κατά των πρώτων. Κατά τη διάρκεια αυτών των γεγονότων ο Βενιζέλος περιόδευε στην εκλογική του περιφέρεια προετοιμαζόμενος για τις εκλογές που είχαν προκηρυχθεί. Επιστρέφοντας στα Χανιά είδε από μακριά τους καπνούς που έβγαιναν από την πόλη και αμέσως έλαβε την απόφαση να ενωθεί με μια ομάδα ενόπλων στη Μαλάξα. Με αυτούς κατευθύνθηκαν προς το Ακρωτήρι, όπου σύντομα ανέλαβε την ηγεσία ο Βενιζέλος. Στις 24 Ιανουαρίου οι εξεγερμένοι αποφάσισαν να κηρύξουν την ένωση με την Ελλάδα και την επόμενη ημέρα εξέδωσαν κείμενο διακήρυξης. Η επιτροπή αποτελούμενη από σημαντικές μορφές της εξέγερσης μεταξύ των οποίων και ο Βενιζέλος παρέδωσε στους προξένους των Μεγάλων Δυνάμεων την διακήρυξη. Ύστερα από μια σειρά σπουδαίων και νικηφόρων αγώνων, ο Βενιζέλος εκλέχτηκε μέλος της εξαμελούς διοικητικής επιτροπής των επαναστατών. Στις αρχές του καλοκαιριού πραγματοποιήθηκε η πρώτη επαναστατική συνέλευση ενώ στις 26 Ιουνίου πραγματοποιήθηκε η δεύτερη, στους Αρμένους Αποκορώνου, όπου και ο Ελευθέριος Βενιζέλος εξελέγη μέλος της τριμελούς επιτροπής που θα ανακοίνωνε τις αποφάσεις της συνέλευσης στις Μεγάλες Δυνάμεις. Στην τρίτη συνέλευση, στις Αρχάνες εξελέγη πρόεδρος αυτής. Στη συνέλευση αυτή υποστήριξε την άποψη περί ενώσεως της Κρήτης με την Ελλάδα απορρίπτοντας την ιδέα της αυτονομίας. Η ατμόσφαιρα ήταν τεταμένη οδηγώντας αρκετές φορές τους συμμετέχοντες σε ακραίες ενέργειες. Η κατάσταση οδηγήθηκε στα άκρα όταν ο Βενιζέλος και οι υποστηρικτές του αρνήθηκαν να υπογράψουν την διακήρυξη περί αυτονομίας με αποτέλεσμα να προκληθούν επεισόδια. Αποτέλεσμα ήταν ο Βενιζέλος να διακόψει την συνεδρίαση και να αποχωρήσει. Για την κίνησή του αυτή του αφαιρέθηκε η προεδρία και του απαγορεύθηκε η συμμετοχή στις συνεδριάσεις του σώματος. Τελικώς η διακήρυξη περί αυτονομίας ψηφίστηκε. Παρόλο που δεν έγινε η αυτονομία της Κρήτης, ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατάφερε να υλοποιήσει ένα σημαντικό μέρος των προσπαθειών του, που ήταν η απομάκρυνση του τούρκικου ζυγού από το νησί που αγαπούσε τόσο, το νησί του, "την Κρήτη του" όπως και την αποκαλούσε.

ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Στην Ιστορία της Ευρώπης και ειδικότερα της διπλωματικής ιστορίας της, το λεγόμενο **Κρητικό ζήτημα** απετέλεσε μέρος του γενικότερου Ανατολικού ζητήματος με πρωτεργάτη τον Ελευθέριο Βενιζέλο, το οποίο πρωτοεμφανίσθηκε ως ιδιαίτερο πρόβλημα αμέσως μετά την Ελληνική Επανάσταση του 21', όταν και προσδιορίστηκαν τα σύνορα του νεοπαγούς Βασιλείου της Ελλάδας χωρίς να συμπεριλαμβάνουν τη μεγαλόνησο Κρήτη, παρά τη συμμετοχή της στους αγώνες αλλά και τις θυσίες που είχε υποστεί κατά τον μεγάλο ξεσηκωμό. Έτσι στην έννοια του όρου Κρητικό Ζήτημα περιλαμβάνονται όλα τα γεγονότα που συνέβησαν και αφορούσαν τον κρητικό λαό, από την παραπάνω χρονολογία μέχρι την προσάρτηση - Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Στα γεγονότα αυτά περιλαμβάνονται στάσεις και επαναστάσεις, διεθνείς συνεννοήσεις και παρεμβάσεις, ακόμα και ένοπλες εκ μέρους των Μεγάλων Δυνάμεων αλλά και στρατιωτικές επεμβάσεις που έφθασαν και σε πολεμική σύγκρουση μεταξύ Ελλάδας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η οποία όμως και κατέληξε στη δημιουργία ημιαυτόνομης πολιτείας, της επιλεγόμενης Κρητικής Πολιτείας το 1896, με την ευνοϊκή κατάληξη την ενσωμάτωση της Κρήτης στην Ελλάδα, στη λήξη του Α' Βαλκανικού Πολέμου. Το Μάιο του 1913, η Κρήτη παραχωρήθηκε στην Ελλάδα με τη Συνθήκη του Λονδίνου. Η ένωση έγινε με επίσημη τελετή στο φρούριο Φιρκά των Χανίων την 1 Δεκεμβρίου 1913.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΑΣ...

...Ο Βενιζέλος αποτέλεσε και θα αποτελεί ένα ξεχωριστό κεφάλαιο στην ιστορία της πολιτικής. Ένας πολιτικός ηγέτης γεμάτος από ανθρωπιά. Μια θαυμάσια προσωπικότητα που με συνδυασμό με το επιβλητικό χαρακτήρα του κατάφερε να δημιουργήσει τα θεμέλια μιας νέας χώρας...

Μαρία Πετράκη

Ο Ε. Βενιζέλος κατά την άποψη μου, ήταν ένας πολύ έξυπνος άνθρωπος . Αφού κατάφερε να σπουδάσει και να πετύχει το στόχο του. Επίσης, ήταν πρόθυμος και ευγενικός, διότι αν και ήθελε να σπουδάσει νομικά, ο πατέρας του ήθελε να τον τοποθετήσει στο κατάστημά του, αλλά ο Βενιζέλος δεν έφερνε αντιρρήσεις. Ήταν ένας αξιόλογος πρωθυπουργός αφού έκανε σωστά τη δουλειά του και διατέλεσε επτά φορές πρωθυπουργός στην Ελλάδα. Τέλος, ο Βενιζέλος ήταν ένας καλός οικογενειάρχης αλλά και πολιτικός

Σπυριδούλα Ζαμπετάκη

«Ακούγοντας το όνομα Ελευθέριος Βενιζέλος κάθε Έλληνα πολίτη τον διακατέχει το δέος και ο θαυμασμός για το τόσο σημαντικό πρόσωπο αυτό. Αυτά τα συναισθήματα τα βίωσα έντονα, ασχολούμενος με το έργο του και την προσωπικότητα του στην ερευνητική εργασία που ανέλαβε η ομάδα μας. Ερευνώντας ασταμάτητα και ψάχνοντας κάθε πτυχή του έργου του θα μπορούσα να τον χαρακτηρίσω ως καινοτόμο και πρωτότυπο, αφού έφερε πρωτόγνωρες πολιτικές αντιλήψεις στη χώρα μας, που βελτίωσαν τις συνθήκες ζωής των πολιτών της. Ακόμα φαίνεται άτομο που τον διακατείχε η ανθρωπιά αφού αγωνίστηκε σκληρά για τους πολίτες της χώρας μας. Επιπλέον, φαίνεται αισιόδοξος και τολμηρός αφού ποτέ δεν δείλιασε, αν και αποπειράθηκαν αρκετές φορές να τον δολοφονήσουν. Καταλήγοντας, ο Βενιζέλος στιγμάτισε την ελληνική ιστορία με το έργο και την προσωπικότητα του που κατά την γνώμη μου, ήταν και αυτά που τον έκαναν ένα από τους καλύτερους πολιτικούς της Ελλάδας»

Γιώργος Ζωγραφάκης

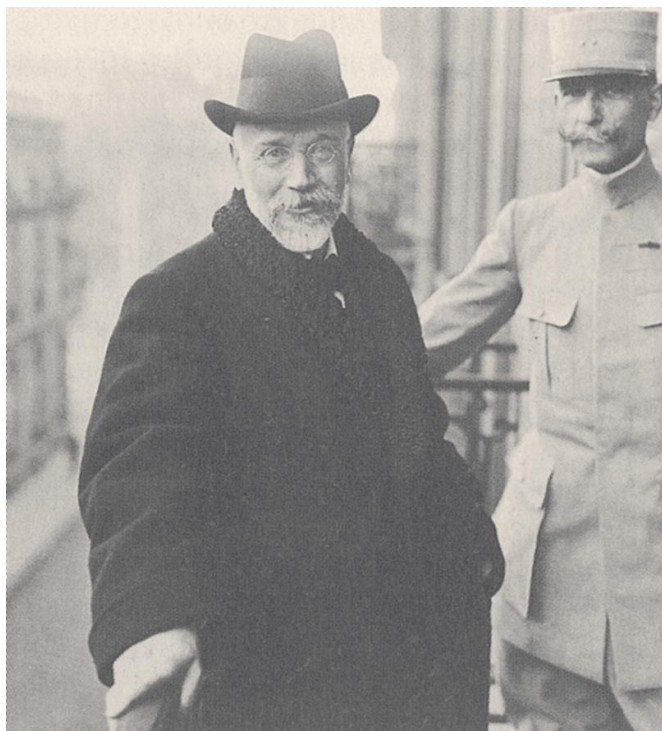
Κατά την γνώμη μου ο Ε. Βενιζέλος ήταν ένας καλός Έλληνας πολιτικός, που διατέλεσε και πρωθυπουργός στην Ελλάδα. Επίσης, ήταν μορφωμένος και σπούδασε στα Χανιά. Ακόμα ήταν και ιδιοφυής, διότι κατάφερε να συναρμόσει την κλασική του παιδεία. Τέλος, ήταν επίμονος, διότι κατόρθωσε αυτό που ήθελε από μικρός, δηλαδή να πετύχει τους στόχους που επιθυμούσε και ήταν και αισιόδοξος.

Τριανταφυλλιά Γουρλεμάκη

Είμαι ευγνώμων που μου δόθηκε η ευκαιρία να «ξανασυστηθώ» μ'έναν τόσο αξιοθαύμαστο άνθρωπο, που σημάδεψε με το πέρασμά του το νεότερο ή παλιότερο παρελθόν. Παρά το γεγονός ότι έχουν ακουστεί πάρα πολλά για το όνομά του (θετικά και αρνητικά), εγώ νιώθω υπερήφανη που αυτός ο άνθρωπος αποτελεί μία από τις πιο αξιόλογες προσωπικότητες της Κρήτης

Χαραλαμπία Ζαχαριουδάκη

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος(1864–1936) το 1917

Ο Ε. Βενιζέλος αποτέλεσε μια από τις πιο χαρισματικές προσωπικότητες που επηρέασαν την πολιτική σταδιοδρομία και τον πολιτισμό της Ελλάδος. Γιατί; Επειδή κατάφερε να φέρει ριζοσπαστικές και πρωτόγνωρες για την Ελλάδα ιδέες η οποίες όπως προανέφερα προκάλεσαν την ανατροπή όλων των μέχρι τότε δεδομένων. Αναλυτικότερα, ο Βενιζέλος ήταν πρεσβευτής της μεγάλης ιδέας την οποία πρώτος είχε αναφέρει ο Ιωάννης Κωλέτης. Σύμφωνα με αυτή θα γίνονταν η επέκταση των συνόρων του ελληνικού κράτους. Η ιδέα του έγινε εφικτή μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο στον οποίο η Ελλάδα κατάφερε να διευρύνει αρκετά τα σύνορα της. Παρόλα αυτά όμως, η επέκταση αυτή κράτησε για λίγο καιρό αφού μετά την μικρασιατική καταστροφή ελαττώθηκε αρκετά, λόγω της αλαζονείας και της υπεροψίας των ελληνικών δυνάμεων, αφού αυτές ήταν και υπαίτιες για την ήττα των Ελλήνων σε αυτόν τον πόλεμο. Επιπλέον, μετά το κίνημα στο Γουδί ξεκίνησαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στην ελληνική κοινωνία, των οποίων αρχή ήταν η αναθεώρηση του συντάγματος. Έπειτα ακλούθησαν η Αγροτική μεταρρύθμιση, η αλλαγή στην Εργατική νομοθεσία, η Νέα νομοθεσία για τις ιδιωτικές σχέσεις αλλά και οι τροποποιήσεις σε άλλους τομείς όπως η περίθαλψη και η εκπαίδευση. Συνεπώς, ο Βενιζέλος κατάφερε να δημιουργήσει ένα από τα πιο πρωτοποριακά πολιτικά προγράμματα τα οποία με τη σειρά τους επέφεραν μια σημαντική εξέλιξη στον ελλαδικό χώρο. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε και αφορμή για να μείνει στην ιστορία ως μια από τις πιο χαρισματικές προσωπικότητες της Ελλάδος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μια ομάδα βασιζόμενη σ'ένα όνομα παγκοσμίως ξακουστό είχε τη τιμή να το αναδείξει. Σπάνια για άνθρωπο του παγκόσμιου πολιτικού στερεώματος έχουν γραφεί τόσο πολλά, όσα για τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Είναι ο άνθρωπος που αγαπιέται με πάθος και μισείτε θανάσιμα. Σκορπά το θάμβος και αντιμετωπίζει τη σκληρή αντίδραση.

Σαν ομάδα ερευνήσαμε και τη μικρή λεπτομέρεια, φέραμε στο προσκήνιο γεγονότα που ίσως να είχαν ξεχαστεί, μας δόθηκε η ευκαιρία να ξανασυστηθούμε με τον άνθρωπο που σημάδεψε ανεξίτηλα την Ελληνική Ιστορία.

Για μια ολόκληρη γενιά η μορφή του Βενιζέλου κυριαρχεί στο ελληνικό πολιτικό προσκήνιο και αφήνει ζωννή τη σφραγίδα της στις επόμενες γενιές. Το έργο του και η εθνική προσφορά του δίκαια τον κατατάσσουν στις εξοχότερες πολιτικές φυσιογνωμίες της νεότερης Ελλάδας.

Τον επιλέξαμε, γιατί πολύ απλά μας άρεσε ως προσωπικότητα. «Είναι ένας άνθρωπος που αξίζει να θαυμάζεις». Ένας πολιτικός, που με ευελιξία και τόλμη, έδωσε πνοή και περιεχόμενο στο ανορθωτικό όραμα του νεότερου ελληνισμού ύστερα από μια μακρά περίοδο στασιμότητας και ταπεινώσεων. Υπήρξε ο φυσικός ηγέτης ενός μεγάλου δημοκρατικού και μεταρρυθμιστικού λαϊκού ρεύματος και στα πλαίσια αυτά οικοδόμησε κρατικούς και κοινωνικούς θεσμούς, που διαρκούν μέχρι σήμερα. Έχει στιγματίσει με τη «παρουσία» και το έργο του την ελληνική πολιτική.

Σήμερα, το έργο του, οι λόγοι του, το όραμά του εξακολουθούν να είναι πάντα επίκαιρα. Η συστηματική έρευνα και μελέτη της προσωπικότητας, της ζωής, του έργου και της εποχής του Ελευθερίου Βενιζέλου, αποτελεί και σήμερα μια μεγάλη πρόκληση. Γι'αυτό κι εμείς οι νέοι έχουμε πάντα ανάγκη από όραμα και έμπνευση και στην εποχή μας πρέπει να αναζητήσουμε όσο ποτέ άλλοτε πρότυπα και ιδέες που θα θωρακίσουν το μέλλον της πατρίδας μας. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος είναι πάντα επίκαιρος και εξακολουθεί να αποτελεί ανεξάντλητη πηγή διαχρονικής σημασίας διδαγμάτων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
Η ΖΩΗ ΤΟΥ	5
Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ	5
ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΤΟΥ	6
Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ.....	6
Η ΕΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ.....	7
ΑΠΟΠΕΙΡΕΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑΣ ΤΟΥ	7
Ο ΘΑΝΑΤΟΣ	9
ΟΙ ΑΝΤΙΒΕΝΙΖΕΛΙΚΟΙ	13
ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΑ- ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ	14
Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ	15
ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	16
Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ	16
ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	17
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ.....	19
Ο ‘ΤΥΧΟΔΙΟΚΤΙΣΜΟΣ’ ΤΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ	21
Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ Θ.ΒΕΡΕΜΗ ΚΑΙ Γ.ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ	21
ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ: ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ «ΔΥΟ ΚΟΣΜΩΝ»	22
Ο ΒΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ.....	22
ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΧΑΣΜΟΥ.....	23
ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ.....	24
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΟΥ	26
ΚΡΗΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ	27
ΚΡΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ.....	28
ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΑΣ.....	29
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	30
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	31
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	32
ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	33
ΠΗΓΕΣ.....	33

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εγκυκλοπαίδεια : Γεωργίου . Ι . Παναγιωτάκη

Ο Βενιζέλος στην επανάσταση και στη πολιτική.

Εγκυκλοπαίδεια : υδρία.

Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων Α.Ε.

Εγκυκλοπαίδεια : Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος

-Ημερολόγιο-Αναμνήσεις-Μαρτυρίες-Αλληλογραφίες

Αρχείο της Π.Σ.Δελτα

Εκδόσεις: Ερμής

ΠΗΓΕΣ

http://www.Dolinionline.gr/O_Εθνικός_Διχασμός.

http://www.el.wikipedia.org/wiki/Κρητικό_Ζήτημα.

http://www.el.wikipedia.org/wiki/Εθνικός_Διχασμός.

http://www.el.wikipedia.org/wiki/Ελευθέριος_Βενιζέλος.

http://www.el.wikipedia.org/wiki/Μεγάλη_Ιδέα.

http://www.home.arcor.de/Ελευθέριος_Βενιζέλος.

<http://www.kritikaerikaira.gr/σαν-σήμερα-συνθήκη-της-χαλέπας-το-1873.>

<http://www.kritipoliskaihoria.blogspot.gr/2013/04/blog-post-159.html.>

<http://www.lifo.gr/team/sansimera/32600.>

<http://www.mimisandoulakis.blogspot.gr./2013/06/blog-post.html.>

http://www.museduc.gr/docs/Isroria/C/145-169.C_GYMKFF08.pdf.

<http://www.venizelos-foyndation.gr/biography>.

<http://www.venizelos-foyndation.gr/images/content/venizelos.gymnasium.pdf>.

<http://www.venizelos-foyndation.gr/personalities>.

<http://www.protothema.gr/culture/books/article/275021/to-adeio-nyfiko>.

[http://www.sansimera.gr/articles/315\(Σύμβαση της Χαλέπας](http://www.sansimera.gr/articles/315(Σύμβαση της Χαλέπας).

<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid 129364>.

http://www.kritikoi.gr/main_titles/articles/afieromata/benizelos.html

<http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63784126>

http://www.ime.gr/chronos/14/gr/1923_1940/domestic_policy/language/02.html#

<http://eranistis.net/wordpress/2013/04/07/οι-δικτατορίες-και-τα-στρατιωτικά-κιν/>

